

PRZEGLĄD WYBORCZY

*

Biuletyn informacyjny

11-12/2002

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego

ISSN 1507-983X

Wydawnictwo Krajowego Biura Wyborczego
00-902 Warszawa, ul. Wiejska 10

Opracowanie - Zespół w Krajowym Biurze Wyborczym
Bohdan Szcześniak
Alicja Kicińska
Marcin Lisiak
Redakcja - Kazimierz Wojciech Czaplicki, kierownik Biura

Skład komputerowy – Marcin Lisiak

Oddano do druku – 21 marca 2003 r.

Przy wykorzystaniu informacji zawartych w „Przeglądzie wyborczym” przez środki masowego przekazu, Krajowe Biuro Wyborcze będzie wdzięczne za każdorazowe wskazanie źródła informacji.

Oficjalna strona Państwowej Komisji Wyborczej w Internecie

www.pkw.gov.pl

SPIS TREŚCI	Str.
* Posiedzenia Państwowej Komisji Wyborczej	5
* Obwieszczenia o zbiorczych wynikach wyborów do rad przeprowadzonych 27 października 2002 r. i wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przeprowadzonych w dniu 27 października i 10 listopada 2003 r.	6
* Wyjaśnienia i opinie	13
* Narada z komisarzami wyborczymi	22
* Inne działania i prace Komisji	33
* Informacje prawne	34
* Wymiana doświadczeń z zagranicą	35

POSIEDZENIA PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

Państwowa Komisja Wyborcza odbyła 7 posiedzeń w dniach 4, 7, 11, 18, 25 listopada oraz 2 i 16 grudnia 2002 r.

- * W związku z wyborami Państwowa Komisja Wyborcza dokonała interpretacji art. 123 ust. 3 Ordynacji wyborczej dotyczącego kryteriów przydziału mandatów.

W sytuacji określonej w art. 123 ust. 3 Ordynacji wyborczej, kryteria przydziału mandatu zawarte w tym przepisie nie pozwalają na rozstrzygnięcie, której liście należy przyznać mandat.

Jeśli zatem, w wyborach do rady w gminie liczącej powyżej 20 tys. mieszkańców kilka list uzyskało równe ilorazy (uprawniające do uzyskania mandatu), a list tych jest więcej niż mandatów do rozdzielenia i na listy te oddano jednakową liczbę głosów oraz w jednakowej liczbie obwodów na listy te oddano większą liczbę głosów, to o przydziale mandatu lub mandatów rozstrzyga losowanie przeprowadzone przez przewodniczącego komisji w obecności członków komisji i pełnomocników.

Taki sposób postępowania wynika z odpowiedniego zastosowania, w drodze analogii, reguł przewidzianych w art. 122 ust. 3, a także w art. 122 ust. 1 i 123 ust. 5 Ordynacji wyborczej przy założeniu, że stosowanie zasad i trybu przeprowadzania wyborów określonych w Ordynacji powinno doprowadzić do wyboru radnych, jeśli zgłoszono wystarczającą liczbę kandydatów.

Wskazany sposób postępowania dotyczy również wyborów do rad powiatów (art. 151 ust. 2) i wyborów do sejmików województw (art. 178 ust. 4).

- * Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawową właściwością sporządziła w dniu 8 listopada 2002 r. obwieszczenie o zbiorczych wynikach wyborów do rad przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r., zaś w dniu 11 listopada 2002 r. – obwieszczenie o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, przeprowadzonych w dniu 27 października i w dniu 10 listopada 2002 r.

Obwieszczenie o wynikach wyborów do rad zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 187, poz. 1168 z dnia 12 listopada 2002 r., a obwieszczenie o wynikach wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast – w Dzienniku Ustaw Nr 190, poz. 1593 z dnia 15 listopada 2002 r. Obwieszczenia są także zamieszczone na stronie internetowej Państwowej Komisji Wyborczej www.pkw.gov.pl.

OBWIESZCZENIE
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ

z dnia 8 listopada 2002 r.

Na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602, Nr 160, poz. 1060, z 2001 r. Nr 45, poz. 497, Nr 89, poz. 971 i z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 113, poz. 984 i Nr 127, poz. 1089) i art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 19 kwietnia 2002 r. o ustroju miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 641 i Nr 127, poz. 1087) Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości zbiorcze wyniki wyborów do rad na obszarze kraju, przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r.

I. Dane ogólne dotyczące wyborów do rad

1. Wybory przeprowadzono do **2 826** rad, w tym:

1) do **2 477** rad gmin, z czego:

- a) do **2 147** rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców,
- b) do **265** rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców,
- c) do **65** rad miejskich w miastach na prawach powiatu,

2) do Rady miasta stołecznego Warszawy

3) do **18** rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy,

4) do **314** rad powiatów,

5) do **16** sejmików województw.

2. Wybierano łącznie **46 833** radnych, w tym:

1) **39 519** radnych rad gmin, z czego:

- a) **32 205** radnych rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców,
- b) **5 629** radnych rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców,
- c) **1 685** radnych rad miejskich w miastach na prawach powiatu,

2) **60** radnych Rady miasta stołecznego Warszawy,

3) **399** radnych rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy,

4) **6 294** radnych rad powiatów,

5) **561** radnych sejmików województw.

3. Wybrano łącznie **46 833** radnych, w tym:

1) **39 519** radnych rad gmin, z czego:

a) **32 205** radnych rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców,

b) **5 629** radnych rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców,

c) **1 685** radnych rad miejskich w miastach na prawach powiatu,

2) **60** radnych Rady miasta stołecznego Warszawy,

3) **399** radnych rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy,

4) **6 294** radnych rad powiatów,

5) **561** radnych sejmików województw.

4. Wybory przeprowadzono w **23 443** okręgach wyborczych.

5. Dla przeprowadzenia głosowania utworzono w **24 469** obwodów głosowania.

6. Głosowania nie przeprowadzono w **301** okręgach wyborczych, w których liczba zarejestrowanych kandydatów była równa lub mniejsza od liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych, w związku z czym **323** radnych uzyskało mandaty bez głosowania.

7. Uprawnionych do głosowania było **29 572 225** wyborców.

8. W wyborach wzięło udział **13 078 372** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **44.23%** uprawnionych.

II. Wybory do rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców

1. Wybory przeprowadzono do **2 147** rad gmin, w których utworzono **20 692** okręgów wyborczych.

2. Wybierano **32 205** radnych spośród **142 452** kandydatów zgłoszonych na **99 090** listach kandydatów.

3. Wybrano **32 205** radnych, w tym **323** radnych w **301** okręgach wyborczych uzyskało mandaty bez głosowania.

4. Uprawnionych do głosowania było **12 501 108** wyborców.

5. W wyborach wzięło udział **6 572 544** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **52.58%** uprawnionych.

6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **6 564 123**.

7. Głosów ważnych oddano **6 378 712**, to jest **97.18%** ogólnej liczby głosów oddanych.

8. Głosów nieważnych oddano **1 85 411**, to jest **2.82%** ogólnej liczby głosów oddanych.

9. Głosowanie przeprowadzono w **12 784** obwodach głosowania.

10. Głosowania nie przeprowadzono w **301** okręgach wyborczych, w których liczba zarejestrowanych kandydatów była równa lub mniejsza od liczby radnych wybieranych w okręgach wyborczych. W związku z tym **323** radnych uzyskało mandaty bez głosowania.

III. Wybory do rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców

1. Wybory przeprowadzono do **265** rad gmin, w których utworzono **938** okręgów wyborczych.

2. Wybierano **5 629** radnych spośród **57 938** kandydatów zgłoszonych na **6 271** listach kandydatów.

3. Wybrano **5 629** radnych.

4. Uprawnionych do głosowania było **6 793 343** wyborców.

5. W wyborach wzięło udział **2 978 962** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **43.85%** uprawnionych.

6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **2 974 856**.

7. Głosów ważnych oddano **2 786 431**, to jest **93.67%** ogólnej liczby głosów oddanych.

8. Głosów nieważnych oddano **188 425**, to jest **6.33%** ogólnej liczby głosów oddanych.

9. Głosowanie przeprowadzono w **5 105** obwodach głosowania.

IV. Wybory do rad miejskich w miastach na prawach powiatu

1. Wybory przeprowadzono do **65** rad miejskich w miastach na prawach powiatu, w których utworzono **297** okręgów wyborczych.

2. Wybierano **1 685** radnych spośród **25 704** kandydatów zgłoszonych na **2 964** listach kandydatów.

3. Wybrano **1 685** radnych.

4. Uprawnionych do głosowania było **8 885 866** wyborców.

5. W wyborach wzięło udział **2 953 518** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **33.24%** uprawnionych.

6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **2 947 516**.

7. Głosów ważnych oddano **2 811 461**, to jest **95.38%** ogólnej liczby głosów oddanych.

8. Głosów nieważnych oddano **136 055**, to jest **4.62%** ogólnej liczby głosów oddanych.

9. Głosowanie przeprowadzono w **5 742** obwodach głosowania.

V. Wybory do Rady miasta stołecznego Warszawy

1. Wybory przeprowadzono w **10** okręgach wyborczych.
2. Wybierano **60** radnych spośród **1 343** kandydatów zgłoszonych na **165** listach kandydatów.
3. Wybrano **60** radnych.
4. Uprawnionych do głosowania było **1 318 873** wyborców.
5. W wyborach wzięło udział **545 007** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **41.32%** uprawnionych.
6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **541 777** .
7. Głosów ważnych oddano **507 522** , to jest **93.68%** ogólnej liczby głosów oddanych.
8. Głosów nieważnych oddano **34 255** , to jest **6.32%** ogólnej liczby głosów oddanych.
9. Głosowanie przeprowadzono w **801** obwodach głosowania.

VI. Wybory do rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy

1. Wybory przeprowadzono do **18** rad dzielnic miasta stołecznego Warszawy, w których utworzono **72** okręgów wyborczych.
2. Wybierano **399** radnych spośród **5 308** kandydatów zgłoszonych na **685** listach kandydatów.
3. Wybrano **399** radnych.
4. Uprawnionych do głosowania było **1 316 420** wyborców.
5. W wyborach wzięło udział **544 086** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **41.33%** uprawnionych.
6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **541 436** .
7. Głosów ważnych oddano **518 303** , to jest **95.73%** ogólnej liczby głosów oddanych.
8. Głosów nieważnych oddano **23 133** , to jest **4.27%** ogólnej liczby głosów oddanych.
9. Głosowanie przeprowadzono w **801** obwodach głosowania.

VII. Wybory do rad powiatów

1. Wybory przeprowadzono do **314** rad powiatów, w których utworzono **1 346** okręgów wyborczych.
2. Wybierano **6 294** radnych spośród **57 357** kandydatów zgłoszonych na **7 797** listach kandydatów.

3. Wybrano **6 294** radnych.
4. Uprawnionych do głosowania było **19 367 486** wyborców.
5. W wyborach wzięło udział **9 582 239** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **49.48%** uprawnionych.
6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **9 569 716**.
7. Głosów ważnych oddano **8 747 445**, to jest **91.41%** ogólnej liczby głosów oddanych.
8. Głosów nieważnych oddano **822 271**, to jest **8.59%** ogólnej liczby głosów oddanych.
9. Głosowanie przeprowadzono w **17 926** obwodach głosowania.

VIII. Wybory do Sejmików Województw

1. Wybory przeprowadzono do **16** sejmików województw, w których utworzono **88** okręgów wyborczych.
2. Wybierano **561** radnych spośród **9 920** kandydatów zgłoszonych na **1 122** listach kandydatów.
3. Wybrano **561** radnych.
4. Uprawnionych do głosowania było **29 572 225** wyborców.
5. W wyborach wzięło udział **13 078 372** wyborców (wyborcy, którym wydano karty do głosowania), to jest **44.23%** uprawnionych.
6. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **13 048 721**.
7. Głosów ważnych oddano **11 165 501**, to jest **85.57%** ogólnej liczby głosów oddanych.
8. Głosów nieważnych oddano **1 883 220**, to jest **14.43%** ogólnej liczby głosów oddanych.
9. Głosowanie przeprowadzono w **24 469** obwodach głosowania.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Ferdynand Rymarz

Zastępcy Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Jan Kacprzak

(-) Stanisław Kosmal

Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Stefan Jaworski

(-) Andrzej Kisielewicz

(-) Andrzej Mączyński

(-) Zbigniew Szonert

(-) Stanisław Zabłocki

(-) Tadeusz Żyznowski

OBWIESZCZENIE
PAŃSTWOWEJ KOMISJI WYBORCZEJ
z dnia 11 listopada 2002 r.

Na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602, Nr 160, poz. 1060, z 2001 r. Nr 45, poz. 497, Nr 89, poz. 971 i z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 113, poz. 984 i Nr 127, poz. 1089) oraz art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984 i Nr 127, poz. 1089) Państwowa Komisja Wyborcza podaje do publicznej wiadomości wyniki wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przeprowadzonych na obszarze kraju w dniu 27 października 2002 r. oraz w dniu 10 listopada 2002 r.

A. Dane ogólne dotyczące wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast

I. Głosowanie w dniu 27 października 2002 r.

1. Wybierano łącznie **2 478** wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, spośród **10 371** zgłoszonych kandydatów, w tym w **96** gminach i miastach, w których zarejestrowano tylko jednego kandydata.
2. Uprawnionych do głosowania było **29 572 225** wyborców.
3. W wyborach wzięło udział **13 081 594** wyborców, którym wydano karty do głosowania, to jest **44.24%** uprawnionych.
4. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **13 061 867**.
5. Głosów ważnych oddano **12 770 996**, to jest **97.77%** ogólnej liczby głosów oddanych.
6. Głosów nieważnych oddano **290 871**, to jest **2.23%** ogólnej liczby głosów oddanych.

II. Ponowne głosowanie w dniu 10 listopada 2002 r.

1. Wybierano łącznie **1 202** wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, spośród **2 404** zgłoszonych kandydatów; we wszystkich gminach i miastach było po dwóch kandydatów.
2. Uprawnionych do głosowania było **20 674 292** wyborców.
3. W wyborach wzięło udział **7 240 326** wyborców, którym wydano karty do głosowania, to jest **35.02%** uprawnionych.
4. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła **7 236 886**.
5. Głosów ważnych oddano **7 155 822**, to jest **98.88%** ogólnej liczby głosów oddanych.
6. Głosów nieważnych oddano **81 064**, to jest **1.12%** ogólnej liczby głosów oddanych.

B. Wyniki wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast

1. Wybrano łącznie **2 475** wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, w tym:
 - 1) **2 144** wójtów i burmistrzów - w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców, z czego:
 - a) w głosowaniu w dniu 27 października 2002 r. **1203** wójtów i burmistrzów,
 - b) w ponownym głosowaniu w dniu 10 listopada 2002 r. **941** wójtów i burmistrzów,
 - 2) **265** wójtów, burmistrzów i prezydentów miast - w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, z czego:
 - a) w głosowaniu w dniu 27 października 2002 r. **61** wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,
 - b) w ponownym głosowaniu w dniu 10 listopada 2002 r. **204** wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,
 - 3) **66** prezydentów miast - w miastach na prawach powiatu, z czego:
 - a) w głosowaniu w dniu 27 października 2002 r. **9** prezydentów miast,
 - b) w ponownym głosowaniu w dniu 10 listopada 2002 r. **57** prezydentów miast.
2. Z powodu nieotrzymania przez kandydata więcej niż połowy ważnie oddanych głosów w gminach, w których zgłoszony był tylko jeden kandydat nie dokonano wyboru burmistrza. Sytuacja taka wystąpiła w następujących **3** gminach liczących do 20 tys. mieszkańców:
 - 1) Czarniejewo, województwo wielkopolskie,
 - 2) Pakość, województwo kujawsko-pomorskie,
 - 3) Suchań, województwo zachodnio-pomorskie.

W gminach tych, zgodnie z art. 11 ust. 4 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984 i Nr 127, poz. 1089), wyboru burmistrzów dokonają rady gmin.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Ferdynand Rymarz

Zastępcy Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Jan Kacprzak

(-) Stanisław Kosmal

Członkowie Państwowej Komisji Wyborczej

(-) Stefan Jaworski

(-) Andrzej Kisielewicz

(-) Andrzej Mączyński

(-) Zbigniew Szonert

(-) Stanisław Zabłocki

(-) Tadeusz Żyznowski

- * W związku z niewydolnym funkcjonowaniem w wyborach przyjętego programu informacyjnego co znacznie opóźniło sprawne ustalenie wyników głosowania i wyborów przeprowadzonych w dniu 27 października 2002 r., Państwowa Komisja Wyborcza wystąpiła do Najwyższej Izby Kontroli o przeprowadzenie czynności kontrolnych w celu wyjaśnienia przyczyn zaistniałej sytuacji. Komisja postanowiła jednocześnie – w razie nieobjęcia zakresem kontroli NIK wszystkich aspektów tej sprawy – podjąć we własnym zakresie działania dla ustalenia przyczyn niezgodnego z założeniami funkcjonowania systemu informacyjnej obsługi wyborów, powołując niezależnych ekspertów i biegłych z dziedziny informatyki. Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do wystąpienia Państwowej Komisji Wyborczej podjęła czynności kontrolne w tym zakresie.
- * Po wyborach, do Państwowej Komisji Wyborczej zgłaszano pytania związane z rozpoczęciem działalności nowo wybranych rad i stosowaniem przepisów ustaw samorządowych.

Odpowiadając na te pytania Państwowa Komisja Wyborcza wyjaśniła w szczególności:

- Termin na zwołanie pierwszej sesji , określony w art. 20 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym, art. 15 ust. 3 ustawy o samorządzie powiatowym i art. 21 ust. 3 ustawy o samorządzie województwa, należy rozumieć w ten sposób, że pierwsza sesja powinna się odbyć w ciągu 7 dni od ogłoszenia w Dzienniku Ustaw obwieszczenia Państwowej Komisji Wyborczej o zbiorczych wynikach wyborów do rad na obszarze kraju – zgodnie z art. 184 ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Ponieważ obwieszczenie to zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw Nr 187, poz. 1568 w dniu 12 listopada 2002 r., zatem pierwsze sesje rad i sejmików województw powinny się odbyć do dnia 19 listopada 2002 r.

Zgodnie z art. 27 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – funkcji wójta, burmistrza i prezydenta miasta oraz jego zastępcy nie można łączyć z członkostwem w organach jednostek samorządu terytorialnego, a więc także z mandatem radnego rady gminy, rady powiatu i sejmiku województwa. Z tego powodu osoba wybrana w tej samej radzie na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta i na radnego powinna przed objęciem funkcji wójta, burmistrza lub prezydenta miasta dokonać pisemnego zrzeczenia się mandatu radnego, stosownie do art. 190 ust. 1 pkt 2 Ordynacji wyborczej. Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej oświadczenie o zrzeczeniu się mandatu powinno być złożone przed ukonstytuowaniem się nowej rady, za pośrednictwem organu zwołującego pierwszą sesję, który przekaze je przewodniczącemu tej rady niezwłocznie po jego wyborze. W takiej sytuacji osoba wybrana na radnego i na wójta, burmistrza i prezydenta miasta nie może składać ślubowania radnego, o którym mowa w art. 23a ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Wygaśnięcie mandatu radnego nastą-

piło bowiem wskutek pisemnego zrzeczenia się mandatu (art. 190 ust. 1 pkt 2 Ordynacji), zaś rada jedynie stwierdza ten fakt w drodze uchwały (art. 190 ust. 2 Ordynacji). Po podjęciu przez radę uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu radnego, osoba ta powinna złożyć ślubowanie, o którym mowa w art. 29a ustawy o samorządzie gminnym, co umożliwi jej objęcie obowiązków wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Analogiczny tryb postępowania powinien dotyczyć wójta, burmistrza i prezydenta miasta, który uzyskał mandat radnego rady powiatu lub sejmiku województwa. Państwowa Komisja Wyborcza wyraża pogląd, że osoba, która złożyła rezygnację z mandatu radnego nie może składać ślubowania radnego i uczestniczyć w podejmowaniu uchwał poprzedzających stwierdzenie wygaśnięcia jej mandatu.

Kopię rezygnacji z mandatu radnego rady powiatu lub sejmiku województwa, lub pisemne oświadczenie w tej sprawie, wójt, burmistrz i prezydent miasta powinien przedłożyć przewodniczącemu rady gminy lub rady miejskiej, a ślubowanie, o którym mowa w art. 29a ustawy o samorządzie gminnym może złożyć na pierwszej sesji rady gminy lub rady miejskiej.

Złożenia ślubowania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta nie wstrzymuje także brak wcześniejszego podjęcia przez radę powiatu lub sejmik województwa uchwały o wygaśnięciu mandatu radnego.

Uzupełnienie składu rady, w związku z wygaśnięciem mandatu radnego wybranego jednocześnie na wójta, burmistrza i prezydenta miasta następuje w trybie art. 192 lub art. 194 Ordynacji wyborczej, czyli w gminie liczącej do 20 tys. mieszkańców – w trybie wyborów uzupełniających zarządzonych przez wojewodę, a w radzie gminy w gminie liczącej powyżej 20 tys. mieszkańców, radzie powiatu lub sejmiku województwa – w drodze uchwały podjętej przez radę lub sejmik województwa na następnej sesji (po sesji, na której stwierdzono wygaśnięcie mandatu radnego).

- Przepis art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym zawiera wyraźny zakaz prowadzenia przez radnych wszelkiej działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego gminy. Nie określa jednak terminu zaprzestania takiej działalności. W związku z tym, zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej, zaprzestanie tej działalności lub pełnienia funkcji przedstawiciela lub pełnomocnika w prowadzeniu takiej działalności powinno nastąpić w możliwie najkrótszym terminie, niezbędnym dla likwidacji tej działalności lub zrzeczenia się funkcji, których łącznie z mandatem radnego dotyczy zakaz ustawowy. Termin ten powinien wynikać z czasu niezbędnego na wypowiedzenie i rozwiązanie umów cywilno-prawnych zawartych w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą lub przekazania pełnionej funkcji innej osobie, licząc od dnia złożenia przez radnego ślubowania. Państwowej Komisji Wyborczej wiadomo

jest, iż w końcowym stadium procedury legislacyjnej znajduje się nowelizacja omawianego art. 24f ustawy, według której termin na zaprzestanie działalności lub pełnienie funkcji objętych zakazem z art. 24f ust. 1 będzie określony na 3 miesiące od dnia złożenia ślubowania, a w odniesieniu do radnych obecnej kadencji na 3 miesiące od dnia 1 stycznia 2003 r.

Prowadzenie działalności lub pełnienie funkcji, o której mowa w art. 24f ust. 1 ustawy stanowi przesłankę do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego na podstawie art. 190 ust. 1 pkt 2a Ordynacji wyborczej. Przepis art. 190 ust. 2 Ordynacji wyborczej nakłada na radę obowiązek podjęcia uchwały stwierdzającej wygaśnięcie mandatu najpóźniej w 3 miesiące od wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu.

- Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592 ze zmianami) kierownik jednostki organizacyjnej powiatu, który uzyskał mandat radnego, przed złożeniem ślubowania, zgodnie z art. 24 ust. 1 powołanej ustawy, w ciągu 7 dni od daty ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym obwieszczenia komisarza wyborczego o wynikach wyborów na obszarze województwa powinien złożyć wniosek o urlop bezpłatny na okres sprawowania mandatu. Niezłożenie przez radnego takiego wniosku w terminie jest równoznaczne ze zrzeczeniem się mandatu (art. 24 ust. 5 ustawy). Wygaśnięcie mandatu radnego stwierdza rada powiatu na najbliższej sesji, jednak nie później niż w 3 miesiące od wystąpienia przyczyny wygaśnięcia mandatu (art. 190 ust. 1 pkt 2a i ust. 2 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw).

Odpowiednio, zgodnie z art. 24b ust. 1 i 5 ustawy o samorządzie gminnym, osoba wybrana na radnego będąca kierownikiem lub zastępcą kierownika w jednostce organizacyjnej tej gminy jest obowiązana przez przystąpieniem do wykonywania mandatu złożyć wniosek o urlop bezpłatny w terminie 7 dni od ogłoszenia wyników wyborów przez właściwy organ wyborczy, zaś w razie niezłożenia wniosku w tym terminie, mandat radnego wygasa z mocy ustawy. Istotą tych przepisów jest oddzielenie wykonywania funkcji radnego od funkcji kierowniczych w gminnych jednostkach podporządkowanych danej radzie. Zatem w ślad za złożonym wnioskiem, także zaprzestanie przez radnego wykonywania funkcji kierowniczej w takiej jednostce powinno nastąpić niezwłocznie po objęciu mandatu. Jednakże skoro ustawa nie określa takiego terminu przyjęć należy, że dopuszcza swego rodzaju *vacatio legis* na dokonanie niezbędnych czynności organizacyjnych związanych z zaprzestaniem wykonywania pełnionej funkcji kierowniczej. Tak więc, w świetle powołanych wyżej przepisów, jeśli rezygnacja radnego z funkcji została złożona w wymaganym ustawowo terminie 7 dni od ogłoszenia wyników wyborów, to zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej fakt zaprzestania

pełnienia funkcji z przekroczeniem tego terminu (np. o 2 – 3 dni) nie daje podstaw prawnych do stwierdzenia wygaśnięcia mandatu radnego na podstawie art. 190 ust. 1 pkt 2a Ordynacji wyborczej. Zauważyć należy jednocześnie, że termin 7 dni na złożenie wniosku w sprawie zaprzestania wykonywania funkcji kierowniczej liczy się – stosownie do art. 183 Ordynacji wyborczej – od ogłoszenia w wojewódzkim dzienniku urzędowym obwieszczenia komisarza wyborczego o wynikach wyborów do rad na obszarze województwa.

Na pytania w sprawie łączenia funkcji radnego m. st. Warszawy i dzielnic warszawskich z funkcją burmistrza, jego zastępcy lub członka zarządu dzielnicy, kierownika bądź zastępcy kierownika jednostki organizacyjnej wyraziła opinię, że jest to niedopuszczalne.

Do takiej interpretacji uprawniają przepisy art. 6 i art. 8 ustawy z dnia 15 marca 2002 r. o ustroju m. st. Warszawy (Dz. U. Nr 41, poz. 361 i Nr 127, poz. 1087). Zgodnie z art. 8 tej ustawy do radnych dzielnicy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące radnych gminy, a zatem przepisy art. 24 i 24b ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Oznacza to, że do radnego dzielnicy mają odpowiednio zastosowanie przepisy dotyczące wygaśnięcia mandatu (art. 190 ust. 1 pkt 2 lub 2a i ust. 2 Ordynacji wyborczej), bądź przepisy dotyczące urlopu bezpłatnego na czas wykonywania mandatu (art. 24b ustawy o samorządzie gminnym). Pierwszą sesję rady dzielnicy powinien zwołać, zgodnie z art. 30 ust. 2 ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy, Prezydent m. st. Warszawy najpóźniej do 19 listopada br.

Odnosnie stosowania art. 24b do radnego dzielnicy, który na podstawie art. 18 ust. 2 ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy stał się pracownikiem Urzędu m. st. Warszawy, wyraziła opinię, że radny dzielnicy w m.st. Warszawie nie może wykonywać pracy w ramach stosunku pracy zarówno w Urzędzie m.st. Warszawy, jak i w urzędzie dzielnicy w m.st. Warszawie. Wynika to z art. 8 ust. 1 ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy, który stanowi, że do radnych dzielnicy stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące radnych gminy.

Analogicznie radny Rady m.st. Warszawy nie może być pracownikiem zarówno Urzędu m.st. Warszawy, jak i pracownikiem urzędu dzielnicy w m.st. Warszawie. Ponieważ ustawa o ustroju miasta stołecznego Warszawy nie zawiera odrębnej regulacji prawnej dotyczącej stosowania art. 24b ustawy o samorządzie gminnym w okresie reorganizacji administracji samorządowej w Warszawie, zakaz łączenia mandatu radnego z zatrudnieniem w Urzędzie m.st. Warszawy stosuje się także do zatrudnienia wynikającego z art. 18 ust. 2 ustawy o ustroju miasta stołecznego Warszawy.

Państwowa Komisja Wyborcza przypominała jednocześnie, iż jej opinie w sprawach przepisów ustaw samorządowych nie mają charakteru wiążącej interpretacji, do której właściwym jest organ stosujący prawo i organ nadzoru nad działalnością samorządu, którym jest wojewoda.

* Odpowiadając na liczne pytania w sprawach gospodarki finansowej komitetów wyborczych, Komisja wyjaśniła:

- Jeżeli w ponownym głosowaniu na wójta (burmistrza, prezydenta) będą uczestniczyć kandydaci danego komitetu wyborczego, to komitet ten może wznowić pozyskiwanie i wydatkowanie środków, z zastrzeżeniem, że limit wydatków przypadający komitetowi wyborczemu, obliczony na podstawie art. 83e Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz art. 24 ust. 5 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta, nie został wyczerpany. W przypadku komitetu wyborczego partii politycznej pozyskiwane środki mogą pochodzić z Funduszu Wyborczego partii. W związku z udziałem w ponownym głosowaniu, limit wydatków nie ulega zwiększeniu, a pozyskiwanie środków musi być zakończone do dnia ponownego głosowania.

Komitety wyborcze prowadzą kampanię wyborczą swoich kandydatów na radnych oraz kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast w ramach przypadających im limitów wydatków. Zgodnie z art. 64b Ordynacji wyborczej komitetom wyborczym przysługuje prawo decydowania o przeznaczeniu środków na kampanię poszczególnych kandydatów. Pojęcie „limitu” nie odnosi się do pozyskiwania środków (przychodów) lecz do wydatków, jakie komitet wyborczy poniesie przed I i II turą wyborów łącznie.

Fundusz Wyborczy, powołany przez organ statutowy partii, na podstawie art. 35 ustawy o partiach politycznych jest rachunkiem bankowym, na którym są gromadzone środki z przeznaczeniem na wybory i referenda. Pozyskiwanie środków na Fundusz Wyborczy nie jest ograniczone terminami wynikającymi z przepisów prawa wyborczego, natomiast przekazanie zgromadzonych środków Funduszu Wyborczego na rachunek komitetu wyborczego może odbywać się w okresie trwania kampanii wyborczej, od daty wydania uchwały Państwowej komisji Wyborczej o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego do dnia wyborów.

Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe komitetu wyborczego partii politycznej ponosi partia polityczna, która powołała komitet wyborczy (art. 64k pkt. 1 Ordynacji wyborczej). Spłata zaciągniętych przez komitet wyborczy zobowiązań powinna nastąpić bezpośrednio z rachunku Funduszu Wyborczego w terminie możliwym do zrealizowania (może to nastąpić przed złożeniem sprawozdania). W sprawozdaniu wybor-

czym należałoby wyjaśnić, w odpowiedniej pozycji, iż nieuregulowane zobowiązania, z powodu braku środków na rachunku bankowym komitetu wyborczego zostały spłacone z rachunku Funduszu Wyborczego.

- Zgodnie z art. 64l ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, komitet wyborczy ulega rozwiązaniu z mocy prawa po przyjęciu sprawozdania finansowego lub też po zakończeniu postępowania w razie odrzucenia sprawozdania. Wybory uzupełniające, przedterminowe i wybory nowych rad przeprowadza się w tym samym trybie co wybory związane z upływem kadencji (art. 193 ust. 1, art. 196 ust. 1 i art. 197 ust. 1 Ordynacji wyborczej).

Z powołanych przepisów wynika, że komitety wyborcze utworzone w celu udziału w wyborach samorządowych zarządzonych na 27 października 2002 r., poza udziałem w ewentualnie przeprowadzanych wyborach ponownych, nie mogą uczestniczyć w wyborach uzupełniających, przedterminowych i wyborach nowych rad.

W razie zarządzenia tego rodzaju wyborów będą mogły w nich uczestniczyć komitety wyborcze utworzone w tym celu. Wprawdzie w omawianych wyborach, zgodnie z art. 64 ust. 1 Ordynacji wyborczej, komitety wyborcze nie będą zawiadamiały o swoim utworzeniu Państwowej Komisji Wyborczej i komisarzy wyborczych, ale z ust. 2 tego artykułu wynika, że komitety będą tworzone na ogólnych zasadach i dokumenty o ich utworzeniu zostaną dołączone do zgłoszenia list kandydatów. Komitety te będą zobowiązane do złożenia sprawozdań finansowych zgodnie z wymaganiami określonymi w Ordynacji. W opinii Państwowej Komisji Wyborczej możliwe jest utworzenie jednego komitetu wyborczego w celu udziału w wyborach organów samorządowych różnych rad przeprowadzanych w tym samym dniu. W takiej sytuacji komitet powinien złożyć oddzielne sprawozdanie finansowe z przychodów i wydatków związanych z udziałem w poszczególnych wyborach.

- Jeżeli komitet wyborczy wyborców wyczerpał przysługujący limit wydatków na kampanię wyborczą, a po upływie ustawowego terminu dla pozyskania środków finansowych pozostają nieuregulowane zobowiązania, to zgodnie z art. 64k pkt. 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. - Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 ze zmianami), odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu wyborczego wyborców. Po dniu wyborów zabronione jest pozyskiwanie środków na rachunek komitetu wyborczego, w związku z tym zobowiązania należy uregulować bezpośrednio na rzecz wierzyciela.

Przy dokonywaniu oceny, czy komitet wyborczy nie przekroczył limitu wydatków określonych w art. 83e ust. 1 Ordynacji wyborczej należy wliczyć do wydatków komitetu wyborczego należności pokryte przez osoby wchodzące w skład komitetu oraz inne nieuregulowane zobowiązania finansowe obciążające komitet.

Zgodnie z art. 83 ust. 1 Ordynacji wyborczej, komitet wyborczy może pozyskiwać i wydankować środki jedynie na cele związane z wyborami. Zdaniem Państwowej Komisji Wyborczej, jeśli z orzeczenia Sądu Apelacyjnego w sprawie związanej z prowadzoną przez komitet wyborczy kampanią wyborczą wynikają zobowiązania finansowe komitetu, to należy je wliczyć do wydatków komitetu na równi z innymi wydatkami.

- Odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe koalicyjnego komitetu wyborczego partii ponoszą solidarnie partie polityczne, wchodzące w skład koalicji wyborczej (art. 64k pkt. 2 Ordynacji wyborczej). Spłata zaciągniętych przez koalicyjny komitet wyborczy zobowiązań, w przypadku braku wystarczających środków na rachunku bankowym tego komitetu w dniu wyborów, powinna nastąpić bezpośrednio z rachunków Funduszy Wyborczych partii wchodzących w skład koalicji wyborczej w terminie możliwym do zrealizowania (może to nastąpić przed złożeniem sprawozdania), bowiem po dniu wyborów pozyskanie środków przez komitet wyborczy jest zabronione (art. 83 ust. 4 pkt. 1 Ordynacji wyborczej). W sprawozdaniu wyborczym należy wykazać, w odpowiedniej pozycji, kwotę nieuregulowanych zobowiązań, z powodu braku środków na rachunku bankowym komitetu wyborczego oraz zamieścić informację o uregulowaniu tych zobowiązań przez partię ze środków Funduszu Wyborczego.
- Jeżeli komitet wyborczy wyborców wyczerpał zgromadzone na rachunku bankowym środki finansowe, a po upływie ustawowego terminu dla pozyskiwania środków pozostają nieuregulowane zobowiązania, to zgodnie z art. 64k pkt 3 ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. Nr 95, poz. 602 ze zm.), odpowiedzialność za zobowiązania majątkowe ponoszą solidarnie osoby wchodzące w skład komitetu wyborczego wyborców. Po dniu wyborów zabronione jest pozyskiwanie środków na rachunek komitetu wyborczego, w związku z tym zobowiązania należy uregulować bezpośrednio na rzecz wierzyciela, który wystawił fakturę.

Kwota zobowiązań finansowych nieuregulowanych ze środków zgromadzonych na rachunku bankowym powinna być wykazana w odpowiedniej pozycji sprawozdania, z objaśnieniem, że spłata nastąpiła przed sporządzeniem sprawozdania w trybie art. 64k ust. 3 Ordynacji wyborczej. Jeżeli zobowiązanie nie zostanie uregulowane na dzień sporządzenia sprawozdania, to w tej samej pozycji sprawozdania należy wpisać kwotę

zobowiązania. Dokument dotyczący kosztów wystawiony na komitet wyborczy należy dołączyć do innych dokumentów wymaganych do sprawozdania finansowego.

- Przepis art. 84 ust. 7 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, dotyczący obowiązku przechowywania przez pełnomocnika finansowego komitetu wyborczego dokumentów związanych z finansowaniem kampanii wyborczej przez okres co najmniej 12 miesięcy od dnia wyborów należy interpretować w ten sposób, że obowiązek przechowania dotyczy tych dokumentów, które nie zostały wymienione w rozporządzeniu Ministra Finansów wydanym na podstawie ust. 8 tego artykułu i w związku z tym nie zostały dołączone do sprawozdania finansowego.

Pod pojęciem „historia rachunku bankowego”, wymienionym w załączniku nr 3 do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 23 sierpnia 2002 r. w sprawie sprawozdań finansowych... (Dz. U. Nr 134, poz. 1128) wśród dokumentów załączanych do sprawozdania finansowego należy rozumieć sporządzone przez bank zbiorcze zestawienie wszystkich operacji dokonanych na rachunku bankowym od jego utworzenia do zamknięcia lub do określonego dnia.

- Zobowiązania komitetu wyborczego wynikające z niedoboru pozyskanych środków w stosunku do wydatków (kosztów) ponoszą osoby wchodzące w skład komitetu wyborczego (art. 64k ust. 3 Ordynacji wyborczej). Kwota nieuregulowanych zobowiązań finansowych powinna być wykazana w odpowiedniej pozycji sprawozdania, z objaśnieniem, że spłata nastąpiła przed sporządzeniem sprawozdania w trybie art. 64k ust. 3 Ordynacji wyborczej. Jeżeli zobowiązanie zostanie uregulowane na dzień sporządzenia sprawozdania, to w tej samej pozycji sprawozdania należy wpisać kwotę zobowiązania.

Wobec tego, że po dniu wyborów zabronione jest pozyskiwanie środków na rachunek komitetu wyborczego, wszelkie zobowiązania finansowe należy uregulować bezpośrednio wierzycielom, uzyskując dokument dotyczący kosztów wystawiony na komitet wyborczy; dokument ten należy dołączyć do innych dokumentów wymaganych do sprawozdania finansowego.

* Na pytania dotyczące problematyki art. 24 ust. 5 ustawy o partiach politycznych oraz Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Komisja wskazała:

- Przepisy art. 24 ustawy o partiach politycznych określają dozwolone i niedozwolone źródła finansowania partii politycznej oraz sposób gospodarowania majątkiem partii. Jedną z dopuszczalnych form gospodarowania majątkiem, wynikającą z ust. 5 cyt. artykułu jest możliwość użyczenia posiadanych przez partię nieruchomości i lokali na wymienione w tym przepisie cele.

Zgodnie z cywilistyczną definicją, cechą charakterystyczną użyczenia jest nieodpłatność. W powiązaniu z treścią wskazanego przepisu ustawy o partiach politycznych, użyczenie posiadanych przez siebie nieruchomości i lokali wyklucza możliwości czerpania z tego tytułu korzyści majątkowych.

- Odnosząc się do kwestii, czy możliwe byłoby dokonanie zwrotu środków finansowych przekazanych z naruszeniem prawa ich darczyńcom przed orzeczeniem przez Sąd Okręgowy w Warszawie o ich przepadku na rzecz Skarbu Państwa zajęła stanowisko, że interpretacja przepisów art. 127 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP oraz art. 84d ust. 1 Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw jest ściśle związana z literalnym brzmieniem tych przepisów. Cytowane przepisy, stosowane są w przypadku pozyskania przez komitety wyborcze środków finansowych z naruszeniem określonych przepisów prawa.

Między wskazanymi przepisami obydwu Ordynacji wyborczych istnieje różnica powodująca, że w wyborach do Sejmu i do Senatu korzyści majątkowe przekazane albo przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów (...) podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa, natomiast w wyborach samorządowych tylko korzyści majątkowe przyjęte (...) przez komitet wyborczy podlegają przepadkowi. Oznacza to, że w Ordynacji wyborczej do Sejmu i do Senatu odpowiedzialność za prawidłowe pozyskiwanie środków pieniężnych na kampanię wyborczą ponosi nie tylko komitet wyborczy, ale także darczyńca. Z tego też powodu interpretacja przepisów obydwu ustaw jest odmienna.

Państwowa Komisja Wyborcza informuje, że w związku z art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 127, poz. 1089) zmienione zostało brzmienie art. 127 ust. 1 Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP, w kierunku analogicznym, jak w Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw. Zmiana przepisów obowiązuje od 10 sierpnia 2002 r. i nie może być zastosowana do zdarzeń, które miały miejsce przed jej wejściem w życie.

* W dniach 29 – 30 listopada 2002 r. Państwowa Komisja Wyborcza odbyła robocze spotkanie z komisarzami wyborczymi oraz dyrektorami delegatur Krajowego Biura Wyborczego, poświęcone wstępnej ocenie wyborów i wynikającymi z nich wnioskami do dalszej pracy organów wyborczych.

W wystąpieniu wprowadzającym do dyskusji Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej podkreślił następujące elementy praktycznej i prawnej strony tych wyborów.

Szanowni Państwo!

Wybory rad gmin, rad powiatów, sejmików województw oraz wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast mamy za sobą. Pora więc na pierwsze oceny i wnioski, a także na rozmowę o nowych i przyszłych zadaniach. Niewątpliwie pełniejsza ocena tych wyborów będzie możliwa po rozpatrzeniu przez sądy protestów wyborczych, bowiem orzeczenia sądów unaczniają nam najpoważniejsze uchybienia przy przeprowadzaniu wyborów i ustalaniu ich wyników. Rozpoznanie protestów wyborczych nastąpi z udziałem komisarzy wyborczych. Bardzo więc proszę o aktywny udział w tych postępowaniach, a po ich zakończeniu o przysłanie do Państwowej Komisji Wyborczej orzeczeń wraz z uzasadnieniami o nieważności wyborów lub o nieważności wyboru radnego oraz informacji zbiorczej o ilości i tematyce oddalonych bądź odrzuconych protestów.

Przechodząc do wstępnej oceny "wyborów samorządowych 2002" zacznę od stwierdzenia, że były to jedne z najtrudniejszych wyborów z jakimi miałem do czynienia w swojej praktyce członka a później przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej.

Złożyło się na to kilka przyczyn. Niewątpliwie zbyt późno w stosunku do terminu wyborów zostały uchwalone istotne zmiany przepisów Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz ustawa o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Także późno wprowadzone zostały zmiany w ustawie o ustroju miasta stołecznego Warszawy. Skutkiem tego było spiętrzenie i nałożenie się na siebie w czasie, prac legislacyjnych związanych z przygotowaniem lub opiniowaniem aktów wykonawczych do Ordynacji, opracowaniem wytycznych dla komisji wyborczych oraz informacji i wyjaśnień dla komitetów wyborczych. W tym samym czasie musiały być również prowadzone prace organizacyjne i wykonywane zadania bieżące związane z przygotowaniem wyborów w zakresie wykonywanych przez Państwową Komisję Wyborczą funkcji organu odwoławczego w sprawach tworzenia okręgów wyborczych i obwodów głosowania oraz sprawującego nadzór nad przestrzeganiem prawa wyborczego.

Nowe obszary samorządowego prawa wyborczego obejmujące rejestrację komitetów wyborczych wraz z rozbudowanym systemem ograniczeń i kontroli w finansowaniu komitetów oraz bezpośrednio wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast zostały unormowane przepisami, które wywoływały liczne wątpliwości interpretacyjne, a w niektórych przypadkach nosiły znamiona luki prawnej.

Obserwowano również, że przepisy obowiązujące od dawna i prawidłowo funkcjonujące okazały się niedoskonałe bądź nieskuteczne wobec prowadzonej czasami z naruszeniem prawa lub w sposób nieuczciwy rywalizacji kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Mam tu na myśli wielokrotnie sygnalizowane przypadki meldowania na pobyt stały lub wpisywania do rejestru wyborców osób niezamieszkujących stale na obszarze danej gminy.

Mówiąc o kłopotach i trudnościach nie sposób pominąć zaistniałej niesprawności systemu informatycznego zastosowanego w wyborach. Pozwólcie Państwo, że nie przedstawię swojej oceny przyczyn tej niesprawności. Poinformuję jedynie, że kilka dni temu na wniosek Państwowej Komisji Wyborczej Najwyższa Izba Kontroli rozpoczęła kontrolę obejmującą zagadnienia finansowe i organizacyjne związane ze wspomaganiami informatycznym wyborów. Sądzę, że kontrola ta da odpowiedź na pytanie, co było istotną przyczyną nieprawidłowego funkcjonowania systemu informatycznego.

Trzeba jednocześnie z satysfakcją stwierdzić, że właściwe funkcjonowanie tego systemu w powiązaniu z dobrą pracą komisarzy, pracowników Krajowego Biura Wyborczego i komisji wyborczych pozwoliły już następnego dnia po ponownym głosowaniu w wyborach wójtów, burmistrzów i prezydentów miast ogłosić zbiorcze wyniki tego głosowania na obszarze kraju.

Po raz kolejny okazało się, że wspomaganie informatyczne jest dla organów wyborczych narzędziem niezbędnym, które jeśli prawidłowo funkcjonuje i zostanie właściwie wykorzystane daje bardzo dobre wyniki.

Mówiąc o kłopotach chciałbym podzielić się refleksją, że okazały się one probierzem naszej zawodowej solidarności i zaangażowania. Serdecznie dziękuję za wsparcie i dobrą pracę właśnie wtedy, gdy były kłopoty.

W dalszej części swojej wypowiedzi chciałbym poddać pod państwa ocenę oraz jako temat do dyskusji, zgromadzone przez Państwową Komisję Wyborczą obserwacje i spostrzeżenia wynikające z krytycznej analizy przepisów ustawy – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta na tle doświadczeń z ostatnich wyborów.

Państwowa Komisja Wyborcza oczekuje, że nasza wspólna ocena przebiegu wyborów i stosowania prawa wyborczego będzie podstawą do wykonania zadania określonego w art. 185 Ordynacji wyborczej polegającego na przedstawieniu Prezesowi Rady Ministrów informacji o

realizacji przepisów ustawy i ewentualnych propozycji ich zmian. Zgodnie z powołanym przepisem informację tę Państwowa Komisja Wyborcza przekazuje również Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej, Marszałkowi Sejmu i Marszałkowi Senatu.

Zacznę od sprawy kluczowej dla sprawnego przeprowadzenia głosowania i ustalenia jego wyników, a więc od jakości pracy obwodowych komisji wyborczych. Z tym wiąże się kwestia doboru osób wchodzących w skład tych komisji, szkolenie, wspomaganie informatyczne na poziomie obwodów i wreszcie zmiany i usprawnienia organizacyjne.

Z przekazywanych informacji wynika, że zdecydowana większość obwodowych komisji wyborczych dobrze wykonywała swoje zadania. W gminach, w których jest kilkanaście obwodów, nawet w razie popełnienia błędu łatwo jest dotrzeć z wadliwym protokołem do komisji i szybko błąd usunąć. Tam przypadki gorszej pracy jednej lub kilku komisji nie wywołują dużych perturbacji. Inaczej jest w dużych miastach, gdzie kilka procent źle sporządzonych protokołów to dziesiątki obwodowych komisji, do których trzeba dotrzeć by usunąć usterki. Bardzo proszę o propozycję, jaką drogę wybrać i na jakich działaniach skoncentrować wysiłki by uzyskać znaczącą poprawę w tym zakresie. W moim przekonaniu jest to element kluczowy w sprawnym przeprowadzeniu wyborów i szybkim ustaleniu wyników.

Wybiegając w przyszłość chciałbym wskazać, że w projekcie ustawy o referendach ogólnokrajowych założono, że protokoły z obwodów będą dostarczane do komisarzy wyborczych, którzy podsumują wyniki głosowania na obszarze swojego działania. O sprawnym i szybkim ustaleniu wyników referendum unijnego będzie decydowała jakość pracy obwodowych komisji wyborczych.

Nieco inne zagadnienia wiążą się z pracą terytorialnych komisji wyborczych. Są one w sposób bardziej wyraźny reprezentacją komitetów wyborczych, które zgłosiły kandydatów do ich składu. Dotyczy to w szczególności tych gminnych komisji wyborczych, którym nie przewodniczy sędzia. Dla prawidłowej pracy tych komisji ważne jest by w ich składzie znalazły się osoby zgłoszone przez maksymalnie dużą liczbę komitetów wyborczych. Układ kalendarza wyborczego w ostatnich wyborach pozostawiał jednak zbyt mało czasu na zgłaszanie kandydatów do składów terytorialnych komisji wyborczych.

Wyrażam również przekonanie, iż gratyfikacja za pracę w terytorialnych komisjach wyborczych jest niedostateczna. Wprawdzie zryczałtowane diety nie są wynagrodzeniem za pracę i nie muszą być ekwiwalentne do czasu i rodzaju pracy, ale uwzględniając, że okres rzeczywistego wykonywania zadań przez te komisje trwa około 2 tygodni (mam na myśli rejestrację list, sporządzenie obwieszczeń, ustalenie treści kart do głosowania, nadzór nad pracą obwodowych komisji w czasie głosowania a następnie ustalenie wyników głosowania i wyników wyborów) to zryczałtowana dieta w wysokości 203 zł jest nieproporcjonalna do tych zadań,

które często powodują utratę części wynagrodzenia lub dochodów z innych źródeł. Mówiąc o sprawach związanych z komisjami wyborczymi chciałbym odnieść się do art. 19 ust. 6 Ordynacji, w zakresie w jakim przewiduje on utratę członkostwa w komisjach przez krewnych i powinowatych kandydatów na radnych i na wójtów. Kategoryczna treść tego przepisu mogłaby prowadzić do wniosku, że krewny kandydata na radnego w Warszawie nie może być członkiem obwodowej komisji wyborczej w Gdańsku. Interpretacja dokonana przez Państwową Komisję Wyborczą złagodziła treść omawianego przepisu ograniczając zakaz do osoby spokrewnionej z radnym w komisji ustalającej wyniki głosowania lub wyniki wyborów tego radnego. Można rozważać, czy omawiana interpretacja powinna iść dalej dopuszczając na przykład udział kandydata na radnego w obwodowej komisji wyborczej w okręgu, w którym nie kandyduje. Wydaje się celowe by kategoryczny charakter tego przepisu zmienił ustawodawca. Podobne wątpliwości budzi art. 111 ust. 2a ordynacji stanowiący, że kandydat na radnego nie może być mężem zaufania. Czy ograniczenie to powinno obejmować również zakaz pełnienia funkcji męża zaufania np. poza gminą, w której dana osoba kandyduje. Uważam również, iż należałoby dopuścić wykonywanie w jednym obwodzie na zmianę funkcji męża zaufania przez osoby wyznaczone przez pełnomocnika tego samego komitetu wyborczego.

Kolejnym zagadnieniem, któremu poświęcę chwilę uwagi są przepisy dotyczące spisów wyborców i rejestru wyborców. Funkcjonowały one bez zmian od wielu lat i dopiero w ostatnich wyborach dotarły do Państwowej Komisji Wyborczej sygnały o meldowaniu na pobyt stały lub dopisywaniu do rejestru na własny wniosek osób niezamieszkałych na stałe w danej gminie. Nie wiemy jeszcze jaka była skala tego rodzaju nieprawidłowości i czy ujawnią się one w protestach wyborczych. W związku z tą sprawą należy pamiętać, iż w przepisach Ordynacji wyborczej do Sejmu RP i do Senatu RP nie zawarto upoważnienia do określenia w aktach wykonawczych sposobu sprawowania przez Państwową Komisję Wyborczą nadzoru nad prowadzeniem rejestru wyborców i spisów wyborców. Skutkiem tego jest istotne ograniczenie możliwości sprawowania tego nadzoru.

W związku z ponownym głosowaniem na wójta, burmistrza i prezydenta miasta celowe jest moim zdaniem przeprowadzanie pierwszego głosowania przy wykorzystaniu jednego egzemplarza spisu wyborców i ponownego głosowania używając drugiego egzemplarza spisu wyborców. Takie postępowanie zapobiegałoby błędom przy ustalaniu liczby osób, którym wydano karty do głosowania w sytuacji, gdy wyborca podpisał się w niewłaściwej rubryce. Takie postępowanie należałoby wprowadzić przepisem Ordynacji.

Uwagi krytyczne wywołują również niektóre przepisy regulujące tworzenie obwodów głosowania i okręgów wyborczych.

Po wprowadzeniu jasnego podziału na obwody stałe oraz na obwody odrębne, tworzone w szpitalach, zakładach pomocy społecznej i zakładach karnych, po spełnieniu określonych warunków, pozostał bez zmian przepis art. 31 ust. 2 Ordynacji przewidujący przedkładanie radzie wniosków w sprawie zmian w podziale na obwody głosowania nie później niż na 3 miesiące przed upływem kadencji rady gminy. Jest to termin zbyt wczesny w odniesieniu do obwodów odrębnych.

W praktyce wyborczej dużo trudności powodują przepisy o tworzeniu okręgów wyborczych w gminach do 20 tys. mieszkańców. W szczególności dotyczy to art. 89 ust. 2 Ordynacji, który stanowi, iż łączenie sołectw w celu utworzenia okręgu wielomandatowego jest możliwe, jeżeli wynika to z konieczności zachowania jednolitej normy przedstawicielstwa. Na tym tle rodzi się wątpliwość, czy pierwszeństwo ma część tego przepisu stanowiąca, że w gminach wiejskich okręgiem wyborczym jest sołectwo, czy też przede wszystkim należy dążyć do tworzenia okręgów, w których liczba mieszkańców będzie najbardziej zbliżona do liczby całkowitej, stanowiącej wielokrotność normy przedstawicielstwa. Brak również przepisu, który regulowałby kwestię łączenia małych sołectw w okręg jednomandatowy. Chciałbym poinformować Państwa, iż w odwołaniach dotyczących podziału na okręgi wyborcze mieszkańcy często podnosili kwestie związków społecznych i gospodarczych między sołectwami a także sąsiedztwa jako istotny element, który powinien być uwzględniany przy tworzeniu okręgów składających się z kilku sołectw. Niestety kryteria te nie są wymienione w Ordynacji. W Ordynacji nie przewidziano również możliwości tworzenia okręgów wyborczych z sołectwa i części miast, zaś stosunki ludnościowe i układ terytorialny wymuszały niekiedy tworzenie takich okręgów wyborczych.

Mimo dokonanej przez komisarzy wyborczych analizy podziału gmin i powiatów na okręgi wyborcze oraz rozpatrywania odwołań w tych sprawach nie można wykluczyć, że część okręgów wyborczych została utworzona z naruszeniem przepisów Ordynacji wyborczej. Zgodnie z art. 72 ust. 1 Ordynacji podział na okręgi jest stały zaś wśród przyczyn umożliwiających dokonanie zmian w tym podziale nie wskazano naruszenia przepisów Ordynacji.

Wśród spraw związanych z organizacją wyborów chciałbym wymienić jeszcze przekazywane opinie na temat:

- zasadności późniejszego rozpoczęcia głosowania np. o godz. 7.00 lub 8.00;
- powtarzających się kłopotów z plakatowaniem obwieszczeń wyborczych: może należy wyznaczyć minimalną ilość obwieszczeń w stosunku do liczby ludności gminy określając miejsca z podaniem adresu, gdzie są wywieszane, może korzystać z Internetu;
- głosowań w domach pomocy społecznej, gdzie w opinii skarżących opiekunowie głosują za podopiecznymi.

W związku z nowymi przepisami o tworzeniu i rejestracji komitetów wyborczych wątpliwości interpretacyjne budzi art. 64l ust. 2 w zakresie warunków i sposobu rozwiązania przed dniem wyborów komitetu wyborczego wyborców. Wiąże się z tym pytanie o dopuszczalność zmian w składzie takiego komitetu i ich zakres, oraz wątpliwości dotyczące dopuszczalności i skutków wywołanych rezygnacją z członkostwa w Komitecie powodującą zmniejszenie się jego składu do mniej niż 5 osób. Nie jest również oczywiste, czy rozwiązanie komitetu wyborczego wyborców wymaga woli większości składu, czy też jednomyślności. Państwowa Komisja Wyborcza w swoich wyjaśnieniach rozstrzygała te kwestie, jednak byłoby lepiej gdyby ich rozstrzygnięcie wynikało jednoznacznie z przepisów.

Jak wynika z naszych doświadczeń, możliwa jest różna interpretacja art. 65 ust. 1a Ordynacji stanowiącego, że partie polityczne, organizacje i wyborcy oraz komitety wyborcze mogą wykonywać czynności określone w ustawie od dnia ogłoszenia rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów o zarządzeniu wyborów, zaś czynności podjęte przed tym terminem są nieważne. Interpretując ten przepis Państwowa Komisja Wyborcza zajęła stanowisko, że komitety wyborcze wyborców można zawiązywać po zarządzeniu wyborów. Sąd Najwyższy rozpatrując skargę zajął stanowisko, że komitety wyborcze wyborców mogą być skutecznie zawiązywane przed zarządzeniem wyborów.

Jak zapewne Państwo pamiętacie trochę kłopotów mieliśmy w związku ze stosowaniem art. 102 ust. 1 Ordynacji wyborczej, który stanowi, że w zgłoszeniu listy kandydatów pełnomocnik może wnosić o oznaczenie listy nazwą lub skrótem nazwy komitetu wyborczego, którą należy oznaczyć listę na urzędowych obwieszczeniach oraz na karcie do głosowania. Użycie w omawianym przepisie wyrazu "może" powodowało, iż komitety wyborcze i komisje terytorialne różnie interpretowały ten przepis. Spotkaliśmy się ze stanowiskiem, że lista kandydatów może nie być w ogóle oznaczona, inni dopuszczali pozostawienie bez skrótu nazwy przekraczającej 40 znaków drukarskich, a jeszcze inne komitety wyborcze wskazały nic nie mówiące skróty składające się z pierwszych liter wyrazów stanowiących nazwę komitetu, które to skróty w żaden sposób nie można było powiązać z nazwą komitetu.

Omawiając kwestie związane z rejestracją list kandydatów należy również odnieść się krytycznie do treści art. 106 ust. 1 Ordynacji wyborczej, zgodnie z którym w przypadku wad zgłoszenia, z wyłączeniem wady polegającej na braku wymaganego poparcia wyborców, należy wezwać pełnomocnika do usunięcia wad w terminie 3 dni, a dopiero po ich nieusunięciu można odmówić rejestracji. Tymczasem zdarzają się wady nieusuwalne, nie polegające na braku wymaganego poparcia wyborców. Wyznaczanie terminu na usunięcie takich wad byłoby irracjonalne, bowiem sugerowałoby możliwość ich usunięcia. Odmowa rejestracji bez uprzedniego wezwania do usunięcia wad nie znajduje jednoznacznej podstawy prawnej. Mówiąc o wadach nieusuwalnych miałem na myśli np. zgłoszenie listy przez nieuprawniony

podmiot lub też zgłoszenie listy ze zbyt małą liczbą kandydatów wraz z wykazem podpisów wyborców popierających taką listę.

Wiem, że trudno jest ustalić spójny system nadawania jednolitych numerów list, który pozwalałby na posiadanie przez część komitetów jednolitych numerów w skali kraju, przez część w skali województw a jeszcze przez inne w skali powiatu lub gminy. Jednak obowiązujące przepisy regulujące te kwestie (to jest art. 109, art. 141 i art. 166 Ordynacji) tworzą system mało zrozumiały i powszechnie krytykowany.

Praktyka wykazała, iż lukę prawną zawierają unormowania dotyczące podziału mandatów między listy w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, powiatach i województwach. Dotyczy to art. 123 ust. 3, art. 151 ust. 2 i art. 178 ust. 4 Ordynacji. Zgodnie z tymi przepisami przy jednakowych ilorazach pierwszeństwo do uzyskania mandatu ma lista, na którą oddano większą liczbę głosów, a przy równej liczbie głosów o pierwszeństwie rozstrzyga liczba obwodów głosowania, w których na daną listę oddano większą liczbę głosów. Miały miejsce przypadki, iż i to kryterium nie było rozstrzygające bowiem na dwie listy oddano większą liczbę głosów w takiej samej ilości obwodów. Przez analogię do innych przepisów Ordynacji Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła opinię, iż w takiej sytuacji o przyznaniu mandatu powinno rozstrzygać losowanie. Wyrażam jednak pogląd, iż taki sposób postępowania powinien wynikać z treści normy prawnej, a nie z interpretacji opartej na analogii. Również w ustawie o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta stwierdziliśmy brak unormowania prawnego dla sytuacji, gdy np. w pierwszym głosowaniu uczestniczyło trzech kandydatów i żaden z nich nie uzyskał wymaganej większości głosów, a przed ponownym głosowaniem, na skutek wycofania zgody na kandydowanie lub z innych przyczyn pozostał jeden kandydat. W takim stanie faktycznym Państwowa Komisja Wyborcza uznała za zasadne przeprowadzenie głosowania na jednego kandydata w sposób określony w art. 11 ust. 3 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, mimo, że przepis ten dotyczy sytuacji gdy zgłoszono tylko jednego kandydata na wójta.

Po przeprowadzeniu wyborów i ogłoszeniu ich wyników pojawiły się problemy i wątpliwości związane z terminem zwołania pierwszej sesji, zastępczym wykonaniem tej czynności przez Komisarzy Wyborczych, terminem i sposobem rezygnacji z jednego mandatu przez osobę wybraną na radnego i wójta, możliwością uczestniczenia w pierwszej sesji w charakterze radnego a później złożenia ślubowania wójta, terminem zaprzestania działalności gospodarczej przez radnych prowadzących taką działalność z wykorzystaniem mienia gminnego oraz z zakazami łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych funkcji.

Można było odnieść wrażenie, że jednostki samorządu terytorialnego nie mają służb prawnych oraz, że radni i wójtowie nie wiedzą jakie organy sprawują nadzór nad działalnością gminną, powiatową i wojewódzką na podstawie kryterium zgodności z prawem.

Jak Państwu wiadomo w kwestii zwołania pierwszej sesji Państwowa Komisja Wyborcza wyraziła opinię, iż termin wskazany w art. 20 ust. 2 ustawy o samorządzie gminnym obejmuje ustalenie daty sesji i jej zwołanie. Dopiero w razie nie zwołania sesji w terminie do 19 listopada 2002 r. uprawniony do zastępczego wykonania tej czynności jest Komisarz Wyborczy. Naszym zdaniem omawiane przepisy mają na celu możliwie szybkie po wyborach zwołanie pierwszych sesji. Oznacza to, że warunkiem zwołania sesji przez komisarza wyborczego jest sytuacja, gdy sesja w ogóle nie została zwołana lub, gdy została zwołana po 19 listopada 2002 r. a Komisarz Wyborczy zwołuje ją w terminie wcześniejszym niż to uczynił przewodniczący rady poprzedniej kadencji.

Naruszenie terminu zwołania pierwszych sesji wiązało się z błędną naszym zdaniem interpretacją, iż wskazany w ustawie termin dotyczy zwołania sesji w rozumieniu ustalenia terminu i rozesłania zawiadomień, a nie odbycia sesji. Te błędy w interpretacji przemawiają za zbudowaniem przepisu o bardziej jednoznacznej treści. Na marginesie pragnę poinformować, że tak samo jak my przepis określający termin zwołania pierwszej sesji zinterpretowało Biuro prawne Rządowego Centrum Legislacyjnego.

W ostatnich wyborach w ponad pięciuset przypadkach te same osoby uzyskały mandat radnego i wójta. W związku z tym napłynęło do Państwowej Komisji Wyborczej wiele pytań dotyczących zrzeczenia się mandatu radnego, przy czym powszechny był zamiar lub chęć uczestniczenia w pierwszej sesji rady, złożenia ślubowania radnego i udział w wyborze przewodniczącego, a później zrzeczenie się mandatu radnego i złożenie ślubowania wójta.

Państwowa Komisja Wyborcza zajęła znane Państwu stanowisko, że zakaz łącznego wykonywania mandatów wójta i radnego powoduje, że osoba, która uzyskała oba te mandaty powinna jeszcze przed pierwszą sesją zrzec się jednego mandatu, a następnie złożyć ślubowanie przystępując do wykonywania wybranego mandatu.

Z tą sprawą wiązała się kwestia obsadzenia wakujących po wójtach mandatów w radach gmin liczących powyżej 20 tys. mieszkańców, radach powiatów i sejmików województw, co zgodnie z art. 194 Ordynacji wyborczej może nastąpić na następnej sesji.

Do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęły pisma krytykujące stanowisko Komisji w omawianej sprawie i zawierające zarzuty, iż taka interpretacja narusza rzeczywisty układ sił politycznych w radzie.

Z pewnością nieobsadzone mandaty mogły zmieniać układ sił na pierwszej sesji. Nie jest to jednak wynik błędnej interpretacji, ale skutek stosowania obowiązującego prawa, które dopuszcza uzyskanie przez jedną osobę mandatu wójta i radnego, zabrania łącznego wykonywania obu mandatów i jako sankcję naruszenia tego zakazu przewiduje wygaśnięcia mandatu radnego lub wójta.

Wypada rozważyć, kiedy następuje wygaśnięcia mandatu. Zasadne wydaje się stanowisko, iż poza rezygnacją wygaśnięcie mandatu radnego powoduje przystąpienie do wykonywania mandatu wójta, zaś wygaśnięcie mandatu wójta powoduje przystąpienie do wykonywania mandatu radnego.

Przepisy art. 23a ust. 1 i art. 29a ustawy o samorządzie gminnym wiążą złożenie ślubowania z przystąpieniem do wykonywania mandatu radnego i objęciem obowiązków przez wójta.

Z przekazanych Państwowej Komisji Wyborczej informacji wynika, iż jest 14 przypadków, gdy osoba która została wybrana radnym i wójtem złożyła ślubowanie radnego, a później zrzekła się mandatu radnego i złożyła ślubowanie wójta. Byłbym wdzięczny za opinie Pań i Panów komisarzy czy i co powinniśmy zrobić w tych sprawach.

Sygnalizowanym Komisji mankamentem ustawy o samorządzie gminnym, w związku ze zwoływaniem pierwszych sesji jest brak zapisu stanowiącego, że nowo wybrany wójt na pierwszej sesji składa ślubowanie. Jest to o tyle ważne, że zgodnie z art. 29a tej ustawy objęcie obowiązków przez wójta następuje z chwilą złożenia wobec rady gminy ślubowania. Przy złej woli brak uregulowania omawianej kwestii może prowadzić do celowego przedłużenia działania zarządu z minionej kadencji i opóźnienia w objęciu mandatu przez nowo wybranego wójta. Jest to sprawa wykraczająca poza zakres działania organów wyborczych ale należy o niej pamiętać przy zastępczym zwoływaniu pierwszych sesji przez komisarzy wyborczych.

Wiele pytań zostało skierowanych do Państwowej Komisji Wyborczej w związku z zakazem prowadzenia przez radnych działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia komunalnego (art. 24f ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym) oraz przewidzianym w art. 190 ust. 1 pkt 2a Ordynacji wyborczej wygaśnięciem mandatu radnego w przypadku naruszenia zakazu łączenia mandatu radnego z wykonywaniem określonych w odrębnych przepisach funkcji lub działalności.

Brak w przepisach wskazania terminu w jakim po uzyskaniu mandatu należy zaprzestać pełnienia zakazanej radnemu funkcji lub działalności powodował obawy utraty mandatu.

Odpowiadając na pytania wyrażaliśmy opinię, że radny powinien niezwłocznie podjąć czynności zmierzające do zaprzestania pełnienia omawianej funkcji lub działalności, a także informowaliśmy, iż w końcowym stadium prac legislacyjnych (po uchwaleniu przez Sejm i Senat) jest ustawa o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw. W ustawie tej przewidziano m. in. uzupełnienie art. 24f ustawy o samorządzie gminnym o przepis stanowiący, iż nowo wybrany radny ma obowiązek zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej z wykorzystaniem mienia gminnego w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania. Odpowiednie zmiany wprowadzane są również w ustawach o samorządzie powiatowym i wojewódzkim. Ustawa ta uzupełnia również art. 190 Ordynacji wyborczej do

rad gmin, rad powiatów i sejmików województw o ust. 5 i 6 stanowiące, że radny, który przed dniem wyborów wykonywał funkcję lub prowadził działalność, której nie można łączyć z mandatem radnego obowiązany jest zrzec się funkcji lub zaprzestać działalności w ciągu 3 miesięcy od dnia złożenia ślubowania. W przeciwnym razie rada stwierdza wygaśnięcie mandatu radnego najpóźniej po upływie miesiąca od upływu tego terminu. W podobny sposób został uzupełniony art. 26 ustawy o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta. Ustawa zawiera również przepis przejściowy – art. 9 – zgodnie z którym termin zaprzestania działalności z wykorzystywaniem mienia jednostki samorządu terytorialnego dla radnych i wójtów wybranych w ostatnich wyborach wynosi 3 miesiące od wejścia w życie omawianej ustawy, to jest od 1 stycznia 2003 r.

Ta ustawa ma dla nas znaczenie również z innych powodów, a mianowicie przyczynia się ona do dalszego wzrostu zadań Państwowej Komisji Wyborczej i Krajowego Biura Wyborczego.

Jak Państwu zapewne wiadomo, zgodnie z art. 12 ust. 8 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679 ze zmianami) Państwowa Komisja Wyborcza prowadzi Rejestr korzyści obejmujący informacje o korzyściach zgłaszanych przez członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu w ministerstwach i Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz wojewodów i wicewojewodów.

W rejestrze ujawniane są również korzyści małżonków (art. 12 ust. 2). Rejestr jest jawny, raz w roku w odrębnej publikacji podaje się do publicznej wiadomości zawarte w nim dane (art. 12 ust. 8 i 9).

- Artykuł 76 pkt 3 ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. Nr 113, poz. 984 i Nr 127, poz. 1089) rozszerzył wykaz osób objętych Rejestrem Korzyści o marszałków województw, starostów oraz wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).
- Artykuł 3 pkt 5 ustawy z dnia 28 października 2002 r. o zmianie ustawy o samorządzie gminnym oraz o zmianie niektórych innych ustaw (ustawa ta jest jak już wspominałem w końcowym stadium procesu legislacyjnego – ma wejść w życie od 1 stycznia 2003 r.), rozszerza wykaz osób objętych Rejestrem Korzyści o członków zarządów województw, skarbników województw, członków zarządów powiatów, sekretarzy powiatów, skarbników powiatów, wójtów (burmistrzów, prezydentów miast), zastępców wójtów, sekretarzy gmin i skarbników gmin

Liczba osób objętych Rejestrem wzrośnie zatem z kilkuset osób do ca 14 000 osób (w 16 województwach – po 2 osoby, w 314 powiatach – po 4 osoby i w 2 478 gminach średnio po 5

osób). Biorąc pod uwagę, że informacje o otrzymanych korzyściach składają również małżonkowie to liczba osób objętych rejestrem wyniesie ca 25 000.

Prowadzenie rozbudowanego Rejestru będziemy musieli uruchomić w niedługim czasie. Szczegóły związane z określeniem sposobu prowadzenia tego Rejestru nie są jeszcze ustalone, ale dwie kwestie wydają się tu oczywiste:

- konieczne będzie wykorzystanie informatyki i prowadzenie Rejestru w formie zapisów elektronicznych,
- wzrosną zadania komisarzy wyborczych i delegatur Krajowego Biura Wyborczego, bowiem wprowadzanie do Rejestru danych o korzyściach osób z wojewódzkiego, powiatowego i gminnego szczebla samorządu terytorialnego będzie musiało być zdecentralizowane, a zatem będzie obciążało komisarzy wyborczych i pracowników delegatur.

Zakres nowych zadań jakie powierzono w ostatnich latach Państwowej Komisji Wyborczej, a co za tym idzie również Krajowemu Biuru Wyborczemu jest rzeczywiście duży. Obejmuje on rozliczanie i kontrolę finansową komitetów wyborczych we wszystkich rodzajach wyborów, kontrolę finansową oraz finansowanie partii politycznych oraz prowadzenie w rozbudowanym zakresie Rejestru Korzyści. Przedstawiłem te zadania w dużym skrócie, ale ich wykonanie wymaga wielu czynności. Na przykład wszystkie partie polityczne co roku składają po dwa różne sprawozdania finansowe, które wymagają badania często z udziałem biegłego, wydania postanowienia w sprawie przyjęcia bądź odrzucenia oraz wykonywanie innych czynności, łącznie z występowaniem do sądu o przepadek na rzecz Skarbu Państwa korzyści majątkowych przyjętych z naruszeniem prawa lub z wnioskiem o wykreślenie partii z ewidencji. Dotychczas wzrostowi zadań w zasadzie nie towarzyszył wzrost środków. Jestem przekonany, że w przyszłym roku budżetowym w tym zakresie nastąpi pewna poprawa.

Bardziej szczegółowe informacje w tym zakresie przedstawi Kierownik Krajowego Biura Wyborczego Kazimierz W. Czaplicki w drugiej części spotkania.

Kończąc swoją wypowiedź chciałbym prosić o potraktowanie jej jako zachęty do dyskusji z pewną sugestią tematyczną. Moje poszukiwania ułomności prawnych w Ordynacji wyborczej do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw oraz w ustawie o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta nie objęły zapewne całego obszaru wad i niedoskonałości.

Komisarze wyborczy oraz dyrektorzy delegatur mają duże doświadczenie w stosowaniu prawa wyborczego oraz bezpośredni kontakt z terytorialnymi komisjami wyborczymi oraz z komitetami wyborczymi.

Liczę, że wykorzystanie sumy naszych wspólnych doświadczeń pozwoli nam na dokonanie oceny przebiegu tegorocznych wyborów samorządowych z uwzględnieniem analizy przepisów prawa wyborczego.

Intencją naszą jest by doświadczenia te wykorzystać w przyszłości doskonaląc zarówno narzędzia prawne jak i stronę organizacyjną wyborów.

* * *

W dalszej części narady prowadzonej przez Kierownika Krajowego Biura Wyborczego dokonano analizy i oceny wykonania zadań Krajowego Biura Wyborczego w 2002 r., ustalono kierunkowe zadania na rok 2003 oraz omówiono problematykę gospodarki budżetowej i realizację zadań w tej dziedzinie z uwzględnieniem przepisów ustaw o finansach publicznych i o rachunkowości.

* Państwowa Komisja Wyborcza wykonywała równolegle zadania określone w innych ustawach.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 września 1990 r. o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (tekst jednolity Dz. U. z 2000 r. Nr 47, poz. 544) komitety wyborcze uczestniczące w wyborach składają Państwowej Komisji Wyborczej sprawozdania wyborcze o przychodach, wydatkach i zobowiązaniach w zakresie finansowania kampanii wyborczej (art. 87g). Państwowa Komisja Wyborcza po ustaleniu, że gospodarka finansowa komitetu prowadzona była zgodnie z przepisami prawa przyjmuje sprawozdania, a w razie stwierdzenia naruszenia przez komitet wyborczy przepisów dotyczących finansowania kampanii wyborczej odrzuca sprawozdanie (art. 87h). Zgodnie z art. 87f ust. 1 i 3 korzyści majątkowe przyjęte przez komitet wyborczy z naruszeniem przepisów określonych w ustawie podlegają przepadkowi na rzecz Skarbu Państwa, a wniosek o orzeczenie przepadku tych korzyści wnosi do sądu Państwowa Komisja Wyborcza (właściwym do orzekania w tych sprawach jest Sąd Okręgowy w Warszawie). Państwowa Komisja Wyborcza po wyborach Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2000 r. wniosła do sądu 18 wniosków o orzeczenie przepadku na rzecz Skarbu Państwa wartości korzyści majątkowych przyjętych przez komitety wyborcze z naruszeniem prawa. Dotychczas Sąd Okręgowy wydał prawomocne orzeczenia wobec 8 komitetów wyborczych.

Odpowiednio, na podstawie art. 127 ustawy z dnia 12 kwietnia 2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 46, poz. 499 ze zmianami) Państwowa Komisja Wyborcza zobowiązana jest wnieść do Sądu 60 wniosków o orzeczenie przepadku korzyści majątkowych wobec komitetów wyborczych uczestniczących w wyborach do Sejmu i Senatu przeprowadzonych w 2001 r. Wnie-

sionych zostało dotychczas 36 wniosków i przygotowywane są sukcesywnie pozostałe wnioski. W postępowaniu sądowym w tych sprawach systematycznie uczestniczy upoważniony przez Państwową Komisję Wyborczą pełnomocnik, którym jest merytoryczny pracownik Krajowego Biura Wyborczego.

- * Zgodnie z ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz. U. Nr 106, poz. 679 ze zmianami), Państwowa Komisja Wyborcza jest obowiązana prowadzić i corocznie publikować Rejestr Korzyści uzyskiwanych przez członków Rady Ministrów, sekretarzy i podsekretarzy stanu w ministerstwach i kancelarii Prezesa Rady Ministrów, kierowników urzędów centralnych, wojewodów i wicewojewodów, a także małżonków osób pełniących te funkcje. Wykonując ten obowiązek w grudniu 2002 r. wydana została publikacja Rejestru Korzyści obejmująca dane za okres od 25 lipca 2001 r. do 30 listopada 2002 r. Dane zawarte w rejestrze są udostępniane w siedzibie Państwowej Komisji Wyborczej; rejestr został także przekazany bibliotekom uprawnionym do otrzymania egzemplarzy obowiązkowych.

INFORMACJE PRAWNE

- * W Dzienniku Ustaw Nr 214, poz. 1806 z dnia 17 grudnia 2002 r. jest ogłoszona ustawa zmieniająca ustawę o samorządzie gminnym oraz niektóre inne ustawy (ustawę z dnia 22 marca 1990 r. o pracownikach samorządowych, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, ustawę z dnia 16 lipca 1998 r. – Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw, ustawę z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych oraz ustawę z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta).
- * W Dzienniku Ustaw Nr 197, poz. 1664 z dnia 27 listopada 2002 r. jest ogłoszone rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów określające wzór wykazu osób popierających zgłoszenie kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta.

Ustalony wykaz podpisów stosuje się przy przeprowadzaniu wyborów przedterminowych na te funkcje.

- * W Dzienniku Ustaw Nr 209, poz. 1781 z dnia 12 grudnia 2002 r. zostało ogłoszone rozporządzenie Ministra Kultury regulujące sposób przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów jednostek samorządu terytorialnego.

WYMIANA DOŚWIADCZEŃ Z ZAGRANICĄ

- * Stowarzyszenie Urzędników Wyborczych Bośni i Hercegowiny nadało Sekretarzowi Państwowej Komisji Wyborczej Kazimierzowi W. Czaplickiemu, w uznaniu zasług dla rozwoju demokracji, honorowe członkostwo.